

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ СТУДЕНТІВ ДО ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ДИРИГЕНТСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

В предложенной статье рассматривается проблема актуальности формирования готовности к творческой деятельности, проводится анализ понятийного аппарата в философской и психолого – педагогической литературе.

The article deals with the problem of actuality in demand formation of personality self – realization, notional knowledge in philosophical and psychological and pedagogical literature is made up.

Соціально-економічні зміни, процеси гуманізації та демократичні зрушення у сучасному суспільстві України сприяють зростанню значущості вищої освіти й потреби у викладачах, здатних забезпечити майбутньому вчителю можливість не лише оволодіти комплексом знань, умінь і навичок, але й керувати процесом їхньої підготовки до творчої діяльності.

Основною метою державної політики в галузі вищої освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного студента, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень у світлі Законів України “Про вищу освіту”, Концепції педагогічної освіти. У зв’язку з цим, нагальною потребою є необхідність виховання нової генерації педагогічних кадрів і розробки комплексу теоретичних і методичних основ забезпечення педагогічного процесу.

Аналіз практики роботи музично-педагогічних факультетів педагогічних університетів дозволяє стверджувати про пріоритетність інформативно-описового характеру навчання, переважання вербальних методів на уроках диригування та хорового класу, і, як наслідок, – закріплення у майбутніх педагогів позиції пасивних виконавців професійних функцій сучасного вчителя.

Така організація навчального процесу породжує формалізм, що неприпустимо при підготовці вчителів музики та хорових диригентів.

У практиці вищої школи мають місце протиріччя між творчою природою пізнавальної діяльності й репродуктивним характером навчання; складністю професійних функцій сучасного вчителя музики і недостатньо розвиненою здатністю майбутніх учителів до творчого їх виконання; недостатньою ефективністю форм роботи і методами передачі навчальної інформації.

Розв'язання протиріч, що виникають, передбачає пошук нових підходів до організації навчального процесу на уроках диригування. Тому проблема формування професійно-творчої активності у майбутніх вчителів музики є особливо актуальною.

У працях Б.Г.Ананьєва, Л.С.Виготського, М.Ф.Добриніна, С.Л.Костюка, О.О.Леонтьєва, А.М.Маслоу, В.М.М'ясищева, С.Л.Рубінштейна, О.Ю.Самаріна, Б.М.Теплова розроблено цінні теоретичні положення психологічного аспекту цього питання. Професійні творчо-виконавські якості вчителів музики були предметом досліджень А.Г.Болгарського, Б.А.Бриліна, І.П.Гринчук, В.М.Крицького, Є.Куришева, О.Я.Ростовського. Питання розвитку художньо-творчого потенціалу студентів вивчали Є.Б.Абдулін, Л.М.Масол, Г.Н.Падалка, Г.М.Ципін, О.П.Рудницька, О.П.Щолокова. Педагогічні основи цієї проблеми отримали обґрунтування в працях В.І.Андрєєва, С.І.Архангельського, А.К.Громцевої, Т.І.Гусєва, М.У.Піскунова, Б.Ф.Райського. Підвищенню ефективності хормейстерської підготовки студентів у вищих педагогічних навчальних закладах присвячено багато досліджень (Л.В.Живов, А.В.Козир, А.Ф.Кречковський, А.П.Лашенко, П.М.Ніколаєнко, В.Г.Соколов, Б.Г.Тевлін).

Окремі проблеми взаємодії керівника хору з хором колективом і стилю педагогічного керівництва розглядаються у працях відомих керівників виконавських колективів А.Т.Авдієвського, В.Н.Мініна, К.А.Ольхова, К.К.Пігрова, К.Б.Птиці, П.Г.Чеснокова. Проблема творчого розвитку особистості у процесі диригентсько-хорової підготовки розглядається у роботах С.А.Казачкова, М.М.Канерштейна, І.О.Мусіна.

Разом із тим, теорія і практика диригентської підготовки у вищій педагогічній школі свідчить про недооцінку необхідності формувати професійно-творчу активність у майбутніх учителів музики. У науковій літературі недостатньо конкретизовані терміни

та поняття, в той час як практика диригування значною мірою випередила теоретичну та методичну базу.

Ось чому ми в статті порушуємо проблеми формування готовності студентів до творчої діяльності як фактор розвитку особистості в процесі диригентської підготовки.

Протягом існування людського суспільства питання самовираження особистості не втрачає своєї актуальності, це, власне, є однією з проблем філософії, педагогіки та психології – проблема людини. Йдеться про вищі рівні функціонування психіки – рівень особистості. Особистість виявляє власне практичне ставлення до світу і прагне втілити його, таким чином вона самореалізується – накладає на об'єкт діяльності відбиток своєї неповторності. Особистість потребує зв'язків з іншими людьми, відчуває необхідність постійного самовдосконалення. Інтегрування особистості в суспільство, під яким мається на увазі і щоденне життя людини, і його виробнича діяльність, можливе тільки при максимальному розвитку цієї особистості, її культури. Найвищій ступінь розвитку людини виявляється в її творчій діяльності. Говорячи словами Б.Г.Ананьєва: “Справжня цінність особистості починає вимірюватися її творчим внеском у суспільний розвиток” [1]. Таким чином, прищеплення молодому поколінню навичок і вмінь творчої діяльності, творчого мислення, відіграє важливу роль у навчальному процесі. У різних галузях сучасної науки позначились декілька аспектів дослідження творчості: філософія розглядає проблему істинності знання; логіка досліджує творчість як систему розвинутого знання; соціологія виявляє фактори суспільного середовища, які як стимулюють, так і гальмують прояв творчих здібностей; психологія розглядає процес творчого мислення з точки зору виявлення цього явища (як, чому, за допомогою якого розумового процесу людина відкриває дещо нове, невідоме); педагогіка досліджує шляхи формування досвіду творчої діяльності в процесі навчання, підготовки молодого покоління до творчої праці в умовах розвитку суспільства. Формування у студентів професійно-творчої активності неможливе без ретельного вивчення вікових особливостей цього періоду. У віці другого періоду юності (від 17 до 25 років) формується комплекс фізичних, пізнавальних, інтелектуальних, мотиваційних, емоційних властивостей.

Характерною є певна зрілість у розумовому, моральному і соціально-суспільному плані: підсилюються свідомі мотиви поведінки. Юність – час максимального розвитку особистих якостей. Важлива умова успішного розвитку особистості – усвідомлення самим студентом неповторності своєї людської індивідуальності. У цей період людина визначає майбутній життєвий шлях, набуває професії, самостійно планує діяльність та поведінку, складає світогляд, етичні та естетичні погляди.

Розглядаючи поняття “готовність”, ми виходили з того, що: формування особистості є становлення людини як соціальної істоти внаслідок впливу середовища і виховання на внутрішні сили особистості; розвиток особистості – це процес становлення та формування під впливом зовнішніх, керованих і некерованих чинників, серед яких провідну роль відіграють цілеспрямоване виховання та навчання [5].

Слід зауважити, що треба розрізнити сутність понять “формування” та “розвиток” особистості. У першому випадку акцент падає на зовнішні умови впливу на особистість, у другому випадку пріоритетними є внутрішні особливості людини.

У нашому дослідженні ми використовуємо поняття “формування” в контексті готовності до творчої діяльності, коли творча діяльність студентів розглядається як цілісний об’єкт дослідження.

Деякі вітчизняні педагоги і психологи трактують готовність як особливий тривалий чи короточасний психічний стан. М.Д.Левітов характеризує ці ознаки як “передстартовий стан” [4], який передбачає максимальну мобілізацію вольових та емоційних якостей особистості: включення у дію механізмів емоційно-образних, асоціативних, миттєвого уявлення первісно прогнозуючого художнього образу.

М.А.Котик розглядає поняття “готовність” як стійкі риси особистості, включає і ситуативні фактори спеціальних завдань, за допомогою яких формується готовність [3].

М.І.Дяченко, Л.О.Кандибович, В.А.Пономаренко формулюють поняття готовності як “активно-діяльний стан особистості, що відбиває зміст завдання, які поставлено, умови майбутнього їх виконання”. Готовність включає в себе усвідомлення завдання, моделей, ймовірної поведінки, визначення

оптимальних способів діяльності, оцінку своїх можливостей у їхньому співвідношенні з майбутніми труднощами і необхідність досягнення визначеного результату.

К.К.Платонов говорить про доцільність формування готовності до творчої діяльності, початок її формування лежить у підструктурі досвіду і характеризується знаннями, уміннями й навичками, без яких неможливе здійснення професійної діяльності.

Л.В.Кондрашова підкреслює, “готовність – це виявлення суті властивостей і стану особистості. Готовність це показник суті діяльності особистості” [2].

Аналізуючи різноманітні підходи до тлумачення поняття “готовність” і враховуючи особливості процесу диригентської підготовки, ми можемо стверджувати, що готовність студентів до творчої діяльності – складне особистісне динамічне утворення, основою якого є: любов до мистецтва та музики, добре розвинені експресивні, емоційні, вольові риси характеру, педагогічний альтруїзм та самооцінка своєї готовності займатися диригентською діяльністю.

Література

1. Ананьев Б.Г. Человек как предмет познания // Избр. Психол. труды. - В 2 т. - М.: Педагогика, 1980. - Т.1. - 238 с.
2. Кондрашова Л.В. Морально – психологічна готовність студента до вчительської діяльності. - К.: Вища школа. 1987. - 53 с.
3. Котик М. А. Психология и безопасность. - Таллин.: Валгус. 1981. - 363 с.
4. Левитов Н.Д. О психических состояниях человека. - М.: Просвещение.1964. - 334 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. - Тернопіль: Навчальна книга – Богдан. - 1997 - С. 106-116.

Л.В.Журба

ДИДАКТИЧНІ УМОВИ СТВОРЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ

Проблемная ситуация – обязательный компонент учебного познания. В статье раскрываются дидактические условия создания и эффективного функционирования проблемных ситуаций